

4.3.2025

Niinimäen tuulivoimaosayleiskaava

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman palautteiden kooste ja vastineet

Niinimäen tuulivoimaosayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) oli nähtävillä 28.3.–30.4.2024. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta annettiin 125 mielipidettä. Lisäksi seitsemän viranomaistahoa antoi osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta lausuntonsa.

Tähän koosteeseen on eritelty palautteissa esiin nostetut aiheet asiakokonaisuus kerrallaan. Päätöksenteon yhteydessä päättäjillä on mahdollisuus tutustua saapuneeseen palautteeseen kokonaisuudessaan. Kooste käsittää yksityisten osallisten, yhdistysten, seurojen ja yritysten palautteet. Saatua palautetta on hyödynnetty lähtötietona osayleiskaavoituksessa sekä ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Kuhunkin asiakokonaisuuteen liittyen on annettu kaavoittajan vastaus tai kuvaus tehdyistä toimenpiteistä.

Koosteen lopussa on esitetty viranomaisten antamien lausuntojen keskeinen sisältö. Viranomaisten lausunnoissa esitetyt kommentit on huomioitu kaavaratkaisussa ja kaavaasiakirjoja laadittaessa.

SISÄLLYS

1	Luonnonympäristö ja luontoarvot.....	2
2	Maisema ja kulttuuriympäristö	3
3	Virkistyskäyttö ja metsästys	5
4	Asutus ja kiinteistöjen arvo, vaikutukset elinkeinoihin, talous	6
5	Vaikutus kunnan vetovoimaan	7
6	Ympäristöhäiriöt	8
7	Vuorovaikutus ja tiedottaminen	9
8	Vaikutusten arviointi	9
9	Kaavoitus	10
10	Viranomaispalautteet	12

4.3.2025

1 Luonnonympäristö ja luontoarvot

Luonnonympäristön nähdään vaarantuvan, jos tuulivoimaloita sijoitetaan Niinimäkeen. Rakentaminen muuttaisi alueen teollisuusalueeksi ja vaikuttaisi merkittävästi ekosysteemiin ja paikalliseen luonnon monimuotoisuuteen. Suunnitellut tuulivoimala-alueet sijoittuisivat Kanta-Hämeen suurimman yhtenäisen hiljaisen alueen keskelle. Hanketta ollaan suunnittelemassa paikkaan, joka on kahden järven välisellä kannaksella. Kyseiset järvet (Taka-järvi ja Renkajärvi) on luokiteltu erinomaisiksi järvien laatuluokittelussa (ainoat laatuaan Hämeenlinnan länsipuolella). Alueen luonnonympäristöllä on merkitystä eläimistölle mm. soidin- ja pesimäalueena.

Luonnon monimuotoisuuteen, luontokatoon ja hiilinieluihin liittyvät kysymykset nousevat keskeisesti esiin. Erityisesti tuulivoimaloiden vaikutukset eläimistöön, linnustoon ja niiden pesimäalueisiin, vesistöihin (pinta- ja pohjavedet, lähteet), valuma-alueisiin, pölyttäjiin ja kasvillisuuteen nähdään merkittävänä. Luonnon monimuotoisuudesta tulisi pitää kiinni myös sähkönsiirtoreittejä ja tiestöä suunniteltaessa, eikä ainoastaan koskien tuulivoimaloiden aluetta.

Renkajärven alue on merkittävä vesilintujen pesintäalue eteläisessä Suomessa. Tuulivoimahanke uhkasi palautteiden mukaan peruuttamattomasti vesilintujen pesintärauhaa ja alueen ekosysteemiä. Hankkeen vaikutukset linnustoon tulisi selvittää siksi tarkasti. Tuulivoimalat ovat erityisen haitallisia petolinnuille. Alueella pesii palautteiden perusteella sääksiä ja sääksikannan elvyttämiseksi on tehty vuosikymmeniä työtä Sääksisäätiön toimesta. Natura 2000-verkostoon kuuluvia suojelualueita Onkilammea ja Tunturilammea ei ole OAS:ssa mainittu, vaikka ne ovat tärkeitä lintujen pesimälampia. Lisäksi alueelta on tehty havaintoja useista uhanalaisista lajeista ja alueen yli kulkee kurjen päämuuttoreitit. Alueella sijaitsee myös hirvieläinten luode-kaakkoissuunteinen kulkuyhteys ja alueen lähellä on susireviirin raja.

Palautteissa nostettiin esiin myös erämaa-alueen eläimistön säilyminen. On tärkeää varmistaa, että hankealueella elävät arat ja osin harvinaiset eläimet selviävät. Toimenpiteitä tulisi suunnitella huolellisesti, jotta välttyään luonnonympäristön pirstoutumiselta ja että eläimistö voi jatkaa elämäänsä. Voimaloiden rakennustyöt rajaavat eläin- ja eliölajien elintilaa, mikä todennäköisesti aiheuttaa eläinten karkottamista pois niiden luonnollisilta elinalueilta.

Palautteissa huomautetaan, että alueella on luonnontilaisia soita ja tärkeitä pohjavesialueita. Voimaloiden rakentaminen vaikuttaisi pohja- ja pintaveteen sekä vesistöjen tilaan.

4.3.2025

Maaperän muutokset tulevat vaikuttamaan vesistöihin, joka puolestaan vaikuttaa esimerkiksi kalakantaan ja vesien kasvistoon. Niinimäen tuulivoimahankkeen vaikutusten arvioinnissa tulee arvioida vaikutukset pohjaveteen lain edellyttämällä tavoilla. Hankealueella muodostuvien hule- ja valumavesien pääsy Heinisuonojaan tulee estää, jotta Takajärvellä olisi mahdollisuus pysyä jatkossakin Kanta-Hämeen puhdasvetisimpänä järvenä.

Mikromuovien vaikutukset, tuulivoimaloista syntyvien jätteiden vaikutukset, kuten öljyn tai jäänestoaineiden päätyminen maaperään tuotiin myös esille palautteissa. Palautteissa pohdittiin tuulivoimaloista syntyvien materiaalien vaikuttavan erityisesti luontoon, mutta myös ihmisten elinympäristöön. Maaperän muutokset vaikuttavat myös vesistöihin, mikä puolestaan vaikuttaa kalakantaan ja vesien kasvistoon.

Melun, värinän ja välkkeen vaikutuksia korostettiin myös luontoon liittyvissä kommentteissa. Esimerkiksi meluhaitat yhdistettiin eläimistöön sekä sen esiintyvyyteen, jonka lisäksi myös vaikutukset kotieläimiin nähtiin merkittävinä.

- Tuulivoimaloiden vaikutus alueen eläimiin
- Luonnon monimuotoisuus, luontokato ja vaikutukset hiilinieluihin
- Mikromuovien, melun, välkkeen, vaaratilanteiden ja jätteiden vaikutukset luontoon
- Rakentamisen vaikutukset luonnonoloihin – maaperä, vesistöt, kasvillisuus

Vastaus:

Annetussa palautteessa esiin nostettuja tietoja luontoarvoista on hyödynnetty lähtötietona selvitystarpeen arvioinnissa ja muun muassa maastokäyntien suunnittelussa. Vaikutusten arvioinnin pohjaksi on koottu laaja selvitysaineisto alueen luonnonoloista. Maa- ja kallio-perä, pohja- ja pintavedet, kasvillisuus ja luontotyytit, luonnonsuojelualueet, luontodirektiivin liitteen IV(A) lajit ja muu huomionarvoinen eläimistö ja linnusto on huomioitu ympäristövaikutusten arvioinnissa. Arvioinneissa on huomioitu myös muut vaikutusten osa-alueet siltä osin, kun ne koskevat luonnonoloja, esimerkiksi ilmastovaikutusten arvioinnissa sekä luonnonvarojen hyödyntämistä koskevassa arvioinnissa. Luonnonoloja koskeva selvitystyö ja vaikutusten arviointi on huomioitu osayleiskaavoituksessa. Selvitysten johtopäätökset on esitetty myös kaavaselostuksessa. Arvokkaat alueet ja kohteet on osoitettu tuulivoimaosayleiskaavaluonnoksessa.

2 Maisema ja kulttuuriympäristö

Palautteissa tuotiin esiin, että tuulivoimalat eivät sovellu alueen maisemaan ja ympäristöön. Hattulan eteläosat ovat tunnettuja upeasta luonnostaan ja kauniista maisemistaan.

4.3.2025

Alue on historiallisesti ollut suosittua vapaa-ajanviettoaluetta, ja asukkaat ovat hakeutuneet seudulle sen erämaahenkisyyden ja hiljaisuuden houkuttelemina. Palautteissa huomautetaan, että Hattulan kunta on omalla kaavoitustoiminnallaan ohjannut alueen käyttöä tähän suuntaan, ja alueen iso maanomistaja on myynyt tontteja uusiksi vapaa-ajan asunnoiksi. Voimalat olisivat hallitseva maisemaelementti ja näkyisivät käytännössä jokaisen asukkaan pihapiirissä. Voimalat muuttaisivat maisemaa peruuttamattomasti.

Palautteissa nousi esiin myös lähellä sijaitsevat valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet Hämeen Härkätie, Vanajaveden laakso ja Aulanko sekä Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemat. Maisemallisesti vaikutusalue olisi laaja, muuttaen paikallisesti erämaamaista maisemaa ja vaikuttaen mm. kulttuurihistoriallisesti merkittävään Hämeen Härkätien maisemaan dramaattisesti. Huolta herätti myös rakentamisen ja käytön aikaisten huoltotöiden vaatimien tielinjausten vaikutukset maisemaan. Hämeen härkätietä tultaneen käyttämään osana tielinjauksia, joka merkinnee joko tielinjauksen oikaisemista tai mutkaisuuden takia piennarten oleellista leventämistä. Tärkeänä maisema-alueena nostettiin esiin lisäksi Niinisaaren viereinen Jokiniemen harju. Myös kyläalueiden maisemalliset vaikutukset ja ympäristön luonteen muuttuminen nähtiin keskeisinä teemoina.

Suunnitellun tuulivoima-alueen suoja-alue rajautuu Vuohiniemen kylään, mutta sitä ei mainita OAS:ssa. Vain Myllykylä on mainittu. Palautteissa huomautettiin myös suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä järven länsipuolella sijaitsevan kuuluisan Luurilan linnun eli viikinkiaikaisen hopeakätkön löytöpaikasta.

Lisäksi palautteissa huomautettiin päivittyneestä Ympäristöministeriön maisemavaikutusten oppaasta, jonka perusteella maisemaselvitys tulisi laatia ja vaikutukset arvioida.

Vanha opas on auttamattomasti vanhentunut, sillä siinä lähtökohtana ovat olleet noin 200 metriä korkeat voimalat.

- Merkittävää vapaa-ajan viettoaluetta
- Hämeen Härkätie, Vanajaveden laakso ja Aulanko sekä Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemat, arvokkaita maisemia
- Renkajärven, Takajärven ja muiden järvien järvimaisemat
- Kyläalueiden maiseman luonteen muuttuminen
- Sähkönsiirron ja tiestön leventämisen maisemavaikutukset

Vastaus:

Niinimäen tuulivoimahankkeen maisemavaikutuksia käsitellään maisema- ja kulttuuriympäristöselvityksessä. Selvitys on laadittu noudattaen Ympäristöministeriön uusinta opasta. Maisemavaikutuksia on selvitetty maastokäyntien, valokuvien ja valokuvasovitteiden

4.3.2025

avulla. Maisemaa on arvioitu niin maisemallisesti merkittävien kohteiden näkökulmasta (valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, valtakunnalliset ja maakunnalliset arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt sekä perinnemaisemat) kuin paikallisesti tärkeiksi koettujen alueiden näkökulmasta. Maisemavaikutuksia on tarkasteltu myös sähkönsiirtoreittien ja rakennettavan infrastruktuurin osalta.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa on kerrottu lähimmät pienkylät Suomen ympäristökeskuksen YKR-aineiston mukaisesti. Aineistossa mainitaan pienkylät Myllykylä ja Hyrvälä. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan lisätään, että asutusta on lisäksi mm. Vuohiniemessä.

3 Virkistyskäyttö ja metsästys

Niinimäkeä ja sen lähialueita käytetään paljon retkeilyyn ja muuhun virkistykseen. Alueella ulkoillaan, kalastetaan, metsästetään, sienestetään ja marjastetaan.

Renkajärven ja Takajärven alueet järvineen ovat tärkeitä myös matkailun kannalta ja rannoilla on paljon loma-asumista. Hankealueen ja lähiympäristön elinkeinotoiminta perustuu metsätalouteen sekä matkailuun ja vapaa-ajan asutusta palvelevaan toimintaan. Palautteen mukiaan kaikki nämä kärsisivät, jos hanke toteutuisi. Tuulivoimat vaikuttaisivat käytännössä erämaamökkeilyn loppumiseen ja alueen virkistysarvon (retkeily, metsästys jne.) merkittävään alenemiseen.

Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ja alueen luonteen muuttuminen nähtiin palautteissa merkittävänä riskinä niin retkeilylle, marjastukselle kuin sienestyksellekin. Voimaloiden ja niihin liittyvän infran rakentaminen tuhoaa luontoa ja vaikuttaa erittäin negatiivisesti hankealuetta ympäröivien järvien virkistyskäyttöön. Tuotiin myös esille, että kaavoituksessa tulisi selvittää, miten suunnitteilla oleva tuulivoima-alue tarvittavine reuna-alueineen vaikuttaa virkistysalueiden riittävyteen ihmisten asuinalueiden lähimaastossa. Palautteissa nostettiin myös esiin tuulivoimaloiden aiheuttamien vaaratilanteiden vaikutuksia alueella liikkumisen turvallisuuteen.

Palautteissa nostettiin esiin myös Hovilan potkukelkkaukoilualue maankuuluna kohteena ja lisäksi alueella toimiva Suomen vanhin metsästysseura, Hämeenläänin Metsästysseura. Alle 10 kilometrin päässä sijaitsee myös Hämeenlinnan seurakunnan Syöksynsuon leirikeskus.

- Virkistysalueena tärkeä, mm. retkeily ja matkailu
- Renkajärveen ja Takajärveen liittyvä virkistyskäyttö

4.3.2025

- Melun ja välkkeen vaikutukset virkistykseen ja hyvinvointiin
- Alueella liikkumisen turvallisuus

Vastaus:

Virkistyskäyttöön kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty palautteessa esiin nostettuja tietoja alueen käytöstä sekä alueen tärkeistä kohteista. Vaikutuksia virkistyskäyttöön ja metsästykseseen on arvioitu ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä (YVA). Arvioinneissa on hyödynnetty muita vaikutusten arviointeja siltä osin, kun ne koskevat alueen virkistystoimintaa.

4 Asutus ja kiinteistöjen arvo, vaikutukset elinkeinoihin, talous

Kiinteistöjen arvon muutoksista, vaikutuksista vapaa-ajan asuntojen vuokraamisen sekä vaikutuksista elinkeinojen harjoittamiseen huomautettiin palautteissa. Palautteissa myös nostettiin esiin lähialueilla asuvien eriarvoistuva asema suhteessa muihin kuntalaisiin. Myös suunniteltujen tuulivoimaloiden etäisyyden asuin- ja vapaa-ajan rakennuksiin arvioitiin olevan liian pieni ja siltä osin Maankäyttö- ja rakennuslain vastainen. Hankealue on lähellä asutusalueita ja loma-asuntoja, ja voimaloiden rakentaminen vaikuttaisi näiden ihmisten jokapäiväiseen elämään. Tuulivoimala vaikuttaisi suuresti alueen ainutlaatuihin luonnonrauhaan. Palautteissa nostettiin esiin, että kaavatyössä on selvittävä, onko alueen asukkaita huomioitu yhdenvertaisesti.

Palautteiden mukaan jo tuulivoimalahankkeiden julkistaminen on aiheuttanut kiinteistöjen arvon laskua, ja voimaloiden rakentaminen vain vahvistaisi tätä tilannetta. Hanke vaikuttaa kiinteistöjen arvoon ja vähentää alueen houkuttelevuutta. Niinimäen puiston tapauksessa vahingot lähialueen kiinteistöille olisivat suuret ja silloin vahinkojen aiheuttajalla tulee olla korvaus-velvollisuus. Puolueettoman asiantuntijalausunnon perusteella tulisi tehdä esitys siitä, miten ja mikä taho kompensoi kiinteistöjen omistajille arvonalennuksen.

Tuulivoimaloiden vaikutusalueelle jää suuri lukumäärä kyläläisiä ja loma-asukkaita kaikista ikäluokista. Palautteissa muistutetaan, että useat asukkaat ovat valinneet alueen sen luonnonläheisyyden, rauhallisuuden ja hiljaisuuden takia. Tuulivoima-alueen sijoittuminen alueelle koetaan muuttavan alueen luonnetta peruuttamattomasti. Mahdollisia fyysiseen terveyteen ja mielenterveyteen liittyviä vaikutuksia nostettiin esiin.

Palautteissa muistutettiin myös, että tiestön leventäminen vaikuttaa negatiivisesti alueen käyttöön ja arvoon.

- Kiinteistöjen arvon lasku ja negatiiviset vaikutukset elinkeinojen harjoittamiseen

4.3.2025

- Taloudelliset tappiot
- Korvaukset haitoista
- Asutuksen ja kylien olemassaolo on merkittävää suunnittelualueen lähellä – kodit luonnonrauhassa
- Teiden leventämisen vaikutukset kiinteistöjen käyttöön

Vastaus:

Vaikutuksia asumiseen ja ihmisten elinoloihin sekä elinkeinoihin ja palveluihin on arvioitu ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä (YVA). Vaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty muun muassa saatua palautetta ja asukaskyselyn tuloksia.

5 Vaikutus kunnan vetovoimaan

Palautteissa tuulivoimaloiden vaikutukset maisema-arvoihin, luontoon ja maaseudun asumisviihtyvyyteen nähtiin merkittävänä tekijänä kunnan vetovoiman heikkenemiseen. Palaute nähtiin myös kunnan strategian vastaisena. Palautteissa nostettiin esiin haittavaikutukset lähialueen asukkaisiin ja yrityksiin, jotka on syytä tunnistaa ja punnita päätöksenteossa. Palautteiden perusteella olisi tärkeää, että päättäjät perehtyisivät myös kriittisiin näkemyksiin tuulivoimasta “vihreänä energiana” ja ymmärtäisivät päätöksen peruuttamattomuuden.

Palautteissa huomautettiin, että Hattulan kunnan tulisi ottaa myös huomioon tuulivoimarakentamiseen liittyvät nopeasti kasvaneet riskit. Suomessa tuulivoimaloita kehittävät ja rakentavat toimijat, joilla ei aina ole kykyä kantaa yllättävien tilanteiden aiheuttamia kustannuksia tai tuotannon huonoa kannattavuutta. Yllättäviä tilanteita voivat olla teknologiaan liittyvät tai verotuksen ja lainsäädännön muutokset. Renkajärven ympäristöllä olisi mahdollisuus kehittyä entistäkin vetovoimaiseksi vapaa-ajanviettopaikaksi, joka vakituisten asukkaiden määrän kasvun ja lisääntyvien palveluiden kautta hyödyttäisi Hattulan kuntaa merkittävästi myös taloudellisesti.

- Kunnan arvo luonnossa
- Maaseudun elinvoimaisuus laskee ja väestön väheneminen lisääntyy
- Vaikutukset työvoimaan ja kunnan talouteen koetaan vähäisiksi verrattuna muihin vaikutuksiin

Vastaus:

Vaikutuksia on tarkasteltu tuulivoimaosayleiskaavan laatimisen ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä erityisesti paikallisten maisema-arvojen, asutuksen ja ihmisten elinolojen sekä elinkeinojen ja palveluiden näkökulmasta.

4.3.2025

6 Ympäristöhäiriöt

Palautteissa oltiin huolissaan hankkeen aiheuttamista ympäristöhäiriöistä, kuten melusta, välkkeestä, valosta, tärinästä ja infraäänistä. Rakentamisen aikainen ja käytönaikainen tuulivoimalan aiheuttama melu ja matalataajuuksinen ääni, tärinä sekä siipien synnyttämä välke ja lapaäänien keskinäisvaikutus aiheuttavat merkittävää haittaa luonnolle, eläimistölle sekä ihmisille. Kyseessä on rauhallinen erämaa-alue, jonne ihmiset ovat tulleet hiljaisuuden takia. Palautteiden mukaan tuulivoimaloita ei tulisi perustaa näin lähelle ihmisasutusta, sillä voimaloiden aiheuttamista terveyshaitoista ei ole riittävästi objektiivista tutkimusta takaamaan, ettei tuulivoimaloista koituisi lainkaan fyysistä haittaa ihmisten terveydelle. Myöskään infraäänien haitallisista vaikutuksista ei ole riittävästi tietoa eikä niitä ole huomioitu riittävästi tässä hankkeessa. Myös tuulivoimaloiden aiheuttamista maaperän tärinästä ei ole tarpeeksi takeita, ettei sillä ole negatiivisia vaikutuksia alueen luontoon sekä asukkaiden elämään.

Palautteissa huomautettiin melun ja äänen vaikutusten arvioinnista. Palautteiden mukaan arviointikriteereissä melumallinnuksessa tulisi ottaa huomioon lähtötilanne eli hiljaisuus, melun jatkuvuus ja katkonaisuus, infraäänit sekä turbulenssi-ilmiön aiheuttama melu sekä äänen kulkeutuminen järvi ympäristössä. Puolueeton ja ajantasainen tieto tämän kokoluokan teollisen tuulivoiman haitoista ihmisten terveydelle ja luonnonympäristöille puuttuu. Melusta ja infraäänistä aiheutuvat terveyshaitat asukkaille ja kesäasukkaille tulee selvittää huolellisesti.

Palautteen perusteella Myrskyn aiemmin tekemät melumallinnukset on tehty pienemmillä roottoreilla kuin mitä nyt maksimissaan alueelle suunnitellut (halkaisijat 200 metriä). Melumallinnukset on tehtävä siksi uudestaan ja huolellisesti. Turbiinien yhteisvaikutusten melumallintaminen tärkeää, ettei tuulimyllyjä yritetä ahtaa liian pienelle alueelle. Melumallinnusohjeet vuodelta 2014 ovat puutteelliset. Palautteissa huomautettiin myös, että alueella ei ole muita merkittäviä melulähteitä, joten meluvaikutus on senkin puolesta erittäin merkittävä. Järvialueen läheisyys edesauttaa myös melun kulkeutumista.

Vaikutuksissa tulee huomioida myös rakennusaikainen melu sekä liikenteestä aiheutuva melu, jotka mullistavat koko alueen elämän pitkäksi aikaa. Melua ja tärinää aiheutuu myös kuljetusreittien ja sähkölinjojen rakentamisesta.

- Ympäristöhäiriöiden vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin
- Infraäänien huomioiminen
- Melumallinnuksen epäluotettavuus

4.3.2025

- Rakentamisen ja käytönaikaiset häiriöt

Vastaus:

Melumallinnus sekä meluvaikutusten arviointi on tehty asiantuntijatyönä. Melutasoja arviotaessa on huomioitu valtioneuvoston päätöstä melutason ohjearvoista (993/1992) ja sosiaali- ja terveysministeriön asumisterveysasetus (545/2015). Melumallinnuksessa on huomioitu luonnonolot kuten mm. topografia ja vesistöt.

7 Vuorovaikutus ja tiedottaminen

Palautteissa huomautettiin, että vaikka kuntalaisille on annettu mahdollisuus vaikuttaa, moni kokee, että päätös on jo tehty. Pitäisi kuulla kuntalaisia enemmän, erityisesti alueen lähellä asuvia ja mökkeileviä kuntalaisia sekä ulkopaikkakuntalaisia. Toimenpiteistä tulisi tehdä viestintäsuunnitelma, jotta alueen asukkaat tulevat tietoisiksi asiaan tutkimisesta ja palautteen antamisesta.

Hankkeen lähialueen vakiasukkaille ja vapaa-ajan asukkaille on palautteen perusteella lähetettävä kysely, jolla selvitetään asukkaiden mielipiteet tuulivoimala-alueen sijoittamisesta Niinimäkeen. Kysely tulisi mainita myös OAS:ssa.

Palautteissa toivottiin avointa keskustelua ja laajaa vuorovaikutusta kunnan ja eri toimijoiden välillä. Palautteiden perustella kaavoitukseen liittyvät selvitykset eivät kata sitä, ja hankeyhtiön maksaman konsultin työn tuloksena ei voi syntyä todellista vaihtoehtoskenaariota. Esimerkkeiksi kehittämisestä nostettiin mökkipalveluiden tukeminen, kunnan tarjoamat palvelut, matkailu- ja majoitustoiminnan tukeminen sekä suojelualueiden hyödyntäminen luontoretkeilyssä.

Vastaus:

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on lain mukainen suunnitelma osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyistä sekä kaavan vaikutusten arvioinnista.

Asukaskysely on toteutettu ja sen tulokset esitetään kaavaselostuksen liitteenä.

8 Vaikutusten arviointi

Palautteissa pyydetään selvittämään ja ottamaan huomioon kaavoituksessa, miten tuulivoima-alue vaikuttaa hankealueen ulkopuolisen alueen rakentamis- ja käyttötarkoituksiin. On esitettävä selkeästi tuulivoima-alueen erilaiset vaikutukset eri etäisyysvyöhykkeillä. Lisäksi pyydetään selvittämään, miten lähialueiden muut suunnitelmissa olevat tuulivoima-

4.3.2025

alueet asettuvat suhteessa tähän alueeseen: kohdistuuko joidenkin asukkaiden ympäristöön useampien tuulivoima-alueiden aiheuttamat haitat.

Palautteissa vaadittiin selvityksiä kuljetusreiteistä ja rakentamisen aikaisista suunnitelmista sekä liikenteeseen kasvusta. Kestääkö Härkätie ja Renkajärventie kovaa työmaaliikennettä? Mikäli hanke joskus toteutuisi, alueen yksityisteitä kuten mm. Koski-Pyhälahti tiekunnan ja Puolivälin metsätietä ei saa käyttää rakentamisvaiheen ajoteinä. Teiden kunto ja kantavuus ei kestä painavia kuormia. Alueelle on rakentajan tehtävä suora tieyhteys siirtolinjojen suunnasta. Miten paljon hankkeen vaatima muu infra tulee tuhoamaan lähistön luontoarvoja ja metsän hyötykäyttömahdollisuuksia? Hankkeen vaikutukset metsäpinta-alan alenemiseen ja samalla metsän hiilensidontakykyyn on arvioitava ja raportoitava ymmärrettävästi.

- Vaikutukset muuhun rakentamiseen ja maankäyttöön
- Yhteisvaikutuksen muiden tuulivoimahankkeiden kanssa
- Liikenteelliset vaikutukset, kuljetusreitit

Vastaus:

Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen ja maankäyttöön arvioidaan osana ympäristövaikutusten arviointimenettelyä (YVA) ja kaavoitusta. Yhteisvaikutukset muiden tuulivoimahankkeiden kanssa arvioidaan. Myös ilmastovaikutukset arvioidaan osana YVA- ja kaavoitusprosessia.

Liikenteelliset vaikutukset arvioidaan ja tuulivoimaloiden rakentamista varten laaditaan rakentamisen aikaisista kuljetusreiteistä ja käytönaikaisista huoltoreiteistä selvitys. Selvityksessä tarkastellaan mm. koko kuljetusreitiltä satamasta hankealueelle maanteiden sekä myös katujen ja yksityisteiden riittävyys (mm. leveys) sekä tierakenteiden ja siltojen kantokyky erikoiskuljetuksille ja muulle raskaalle liikenteelle.

9 Kaavoitus

Niinimäkeä ei nähdä tuulivoimantuotantoon soveltuvana alueena. Kanta-Hämeen voimassa olevassa maakuntakaavassa 2040 Niinimäen suunnittelualueelle ei ole osoitettu tuulivoimaloiden aluetta. Tuulivoima-alueen kaavoituksen ja suunnittelun nähdään perustuvan vasta vireille tulleeeseen vahvistamattomaan vaihemaakuntakaavaan ja Hattulan tuulivoiman kaavoitushanke tulisi keskeyttää odottamaan sen valmistumista. Palautteen mukaan tämä lähtökohta on kirjattu myös vuonna 2022 laadittuun Kanta-Hämeen tuulivoimaselvitykseen. Pienen kapeanmallisen Hattulan kunnan tuulivoimahankkeen vaikutukset

4.3.2025

ovat ylikunnallisia, ja päätöstä rakentamisesta ei voi tehdä vain pieni joukko yhden kunnan valtuutettuja.

Vastaus:

Alueiden käyttöä ohjaa lainvoimainen Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040. Voimassa olevan maakuntakaavan mukaan alle kymmenen voimalan hanketta ei katsota seudullisesti merkittäväksi ja sellaisen voi toteuttaa ilman, että aluetta on osoitettu maakuntakaavassa. Niinimäelle suunnitellaan enintään 12 tuulivoimalaa.

Hämeen maakuntavaltuusto on 27.11.2023 päättänyt käynnistää vaihemaakuntakaavan laatimisen. Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on mm. tukea maakunnan muutosta kohti ekologisesti kestävää taloutta ja kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen ja fossiilisiin polttoaineisiin. Kaavan maankäyttöratkaisuilla tuetaan ja edistetään uusiutuvien energialähteisiin nojautuvaa energiantuotantoa, päästöjen vähentämistä sekä pyrkimystä vähähiiliseen talouteen. Vaihemaakuntakaava täydentää ja muuttaa voimassa olevaa maakuntakaavaa näiden teemojen osalta. Vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) oli nähtävillä 9.4.–12.5.2024 ja alustavan aikataulun mukaan kaavaluonnos olisi nähtävillä keväällä 2025.

4.3.2025

10 Viranomaispalautteet

10.1 Hämeen ELY-keskus

Luonto

1. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa on kuvattu suunnittelualueen luonnonympäristön nykytila ja laadittavat selvitykset yleisellä tasolla. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa on syytä tarkentaa niin, että luonnonympäristön kuvauksessa ja karttakuvassa esitetään Natura 2000-alueiden lisäksi muut kaavan vaikutusalueella olevat luonnonsuojelu- ja monimuotoisuuskohteet.

Vastine: OAS:aa on täydennetty. Tuulivoimaosayleiskaavan laatimista ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyä varten laadittujen ajantasaisten luontoselvitysten tulokset on huomioitu kaavaluonnoksessa.

2. Lajikohtaisten selvitysten osalta on syytä tuoda esiin laadittavat erillisselvitykset.

Vastine: Laaditut selvitykset käyvät ilmi kaavaselostuksesta sekä sen liitteenä olevasta luontoselvitysraportista.

Kulttuuriympäristö ja maisema

3. Kulttuuriympäristön ja maiseman arvoalueet-karttaan tulee merkitä Hämeen Härkätie valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna ympäristönä. Lisäksi tulee huomioida paikallisesti merkittävät kohteet ja alueet.

Vastine: OAS:n kartta on päivitetty.

Liikenne

4. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa on tunnistettu liikenneselvityksen tarve. Selvityksessä on tarkasteltava hankkeen liikenteellisiä vaikutuksia erityisesti rakentamisen aikana. Tältä osin tulee tarkastella raskaan liikenteen määrien muutoksia ajoneuvotyypeittäin sekä mahdolliset kuljetusreitit kaava-alueelle.
5. Lisäksi tulee arvioida mahdolliset liikenteelliset vaikutukset kuljetusreittien varrella olevaan maankäyttöön, mikäli reitti kulkee kyläalueiden läpi tai käyttäen alemmaa tieverkkoa.
6. Alustavat reittivaihtoehdot tulee esittää kartalla.
7. Arvioitavaksi tulee myös mahdolliset tarvittavat parantamistoimenpiteet.

4.3.2025

8. Uudenmaan ELY-keskus muistuttaa, että se ei osallistu parantamis- ym. kustannuksiin, joita kuljetusreitin varrella mahdollisesti edellytetään.

Vastine: Kuljetusreittiselvitys on kaavaselostuksen liitteenä.

Selvitykset ja vaikutusten arviointi

9. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa on syytä mainita Hämeen liiton potentiaalisten tuulivoima-alueiden tunnistamishanke vuodelta 2023.

Vastine: OAS:aan on täydennetty.

10. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa olisi hyvä tuoda esiin alustavasti arvioidut hankkeen merkittävimmät vaikutukset, joita ovat esimerkiksi vaikutukset maisemaan ja

Vastine: Vaikutukset käsitellään perusteellisesti YVA-selostuksessa ja kaavaselostuksessa.

11. Laadittaviin selvityksiin tulisi sisällyttää tarvittavilta osiltaan elinympäristöä (sosiaaliset vaikutukset) koskevat selvitykset.

Vastine: Hankkeesta on toteutettu asukaskysely, jonka tulosten yhteenveto on kaavaselostuksen liitteenä. Maininta asukaskyselystä on lisätty OAS:aan.

12. Hankkeen kaava-alueen ulkopuolelle ulottuvat, sähkönsiirron ja rakentamisen ajan vaikutukset on syytä tuoda myös esiin.

Vastine: Vaikutukset käsitellään perusteellisesti YVA-selostuksessa ja kaavaselostuksessa.

10.2 Hämeen liitto

1. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma antaa riittävän kattavan kuvan kaavaprosessin vaiheista sekä vuorovaikutuksen mahdollisuuksista hankkeen etenemisen aikana.
2. Kaavoitusprosessiin keskeisesti liittyvän ympäristövaikutusten arvioinnin menettelyn ja kaavan laatimisen suhdetta olisi hyvä avata hieman laajemmin OAS- raportissa.

Vastine: YVA-menettelyä on kuvattu laajemmin kaavaselostuksessa.

3. Raporttiin olisi hyvä laittaa myös suora linkki yhteysviranomaisen hanketta käsitteleville sivuille, jotta asianomaisten olisi vaivatonta tutustua myös YVA-menettelyyn ja sen aineistoihin.

4.3.2025

Vastine: Linkki yhteysviranomaisen verkkosivuille on lisätty OAS:aan ja kaavaselsotukseen.

10.3 Kanta-Hämeen alueellinen vastuumuseo

Arkeologinen kulttuuriperintö

1. Tuulivoimapuistoksi kaavaillulla 1030 ha alueella on Myrsky Energia Oy:n toimeksiannosta toteutettu YVA-menettelyyn liittyen kesällä 2023 arkeologinen inventointi (Hattula Niinimäki Tuulivoimapuistoalueen arkeologinen inventointi 2023, Heilu Oy). Kohteiden tarkempi kuvailu ja aluerajaukset ovat tarkasteltavissa Kulttuuriympäristön palveluikkunasta osoitteesta kyppi.fi. Kanta-Hämeen alueellinen vastuumuseo pyytää päivittämään osallistumis- ja arviointisuunnitelman lähtötilanteen kuvauksen muinaisjäänösrekisterin tietojen mukaiseksi.

Vastine: Nykytilanne kuvataan kaavaselostuksessa. OAS:aa on päivitetty.

2. YVA-menettelyn yhteydessä toteutettu arkeologinen inventointi ja myöhemmin toteutettava sähkönsiirtolinjojen arkeologinen inventointi tulee merkitä jatkossa osayleiskaavan selostusosan tausta-aineistoihin.

Vastine: Arkeologiset inventoinnit sisältyvät tuulivoimaosayleiskaavan selostuksen liitteisiin.

3. Osayleiskaavan jatkosuunnittelussa on syytä huomioida muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet (9 kpl) s-merkinnällä sekä sijoittaa tuulivoimalat, uudet huoltotiet ja sähkönsiirtoon liittyvät rakenteet aluerajausten ulkopuolelle. Mikäli tuulivoimahankkeen teknillistaloudelliset syyt edellyttävät muuttuvan maankäytön sallivaa kaavaratkaisua muuksi kulttuuriperintökohteeksi määritellyn arkeologisen kohteen alueella, esittää vastuumuseo järjestettäväksi erillistä työneuvottelua.

Vastine: Kulttuuriperintökohteet on huomioitu kaavaratkaisussa.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja -maisema

4. Vastuumuseo katsoo, että vaikutustenarviointia tulee tehdä suhteessa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaisiin rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman alueisiin sekä erityisesti hankealueen välittömässä läheisyydessä sijaitsevaan Hämeen Härkätien valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen.

4.3.2025

5. Lisäksi museo katsoo, että maisema- ja kulttuuriympäristöselvityksessä on hyvä tuoda esiin maiseman kannalta herkimmät alueet, jotka eivät lähtökohtaisesti sovellu tuulivoimaloiden sijoituspaikaksi.

Vastine: Maisemavaikutusten arvioinnissa on painotettu lähialueita ja erityisesti Hämeen Härkätietä sekä sen eri jaksoja.

10.4 Pirkanmaan maakuntamuseo

1. Pirkanmaan maakuntamuseo katsoo, että kaavahankkeen tavoitteet maisemaan kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi ovat Pirkanmaan alueen osalta oikeita.
2. Pirkanmaalla sijaitsevat kulttuuriympäristön arvoalueet, jotka on syytä huomioida hankkeen vaikutuksia arvioitaessa, ovat:
 - Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemien valtakunnallisesti arvokas maisema-alue sekä siihen sisältyvät Rapolan linnavuoren kiinteä muinaisjäänne (muinaisjäänne-rekisteritunnus 908010001) ja Historiallisen Sääksmäen valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö sekä Sääksmäen-Huittulan maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön ja maiseman muodostama kulttuurimaisema.
 - Kurvolan - Lontilanjoen kulttuurimaiseman maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön ja maiseman arvoalue.
 - Tarpianjoen kulttuurimaiseman maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön ja maiseman arvoalue sekä siihen sisältyvät Hautaan kartanoiden ja Favénin huvilan maakunnallisesti merkittävät rakennetun ympäristön kohteet.
 - Kokon kulttuurimaiseman maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön ja maiseman arvoalue sekä siihen sisältyvä Ikaalan pihapiirin maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön kohde.
 - Laukeelan kulttuurimaiseman maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön ja maiseman arvoalue.
 - Sontulan - Järviön - Sotkian - Kurisjärven kulttuurimaiseman maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön ja maiseman arvoalue sekä siihen sisältyvä Arolan kartanon maakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön kohde.
 - Tyrisevän - Teristen kulttuurimaiseman maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön ja maiseman arvoalue.

4.3.2025

- Rätön kulttuurimaiseman maakunnallisesti arvokas rakennetun ympäristön ja maiseman arvoalue sekä siihen sisältyvä Rätön kartanon maakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön kohde.
 - Huhdin maakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön arvoalue.
 - Toijalan aseman ympäristön ja asuinalueen maakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön arvoalue ja siihen liittyvät kohteet Oluttehtaan kellari ja Laaksoalan lastenkoti.
 - Toijalan tapettitehtaiden ja keskustan kylien maakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueet Toijalan ja Nahkialan kylät sekä kohde Tapettitehtaiden alue.
 - Chymoksen tehdasalueen maakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön arvoalue.
 - Akaan kirkon ja torin ympäristön maakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueet sisältäen uuden hautausmaan.
3. Maakuntamuseo on antanut Niinimäen tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta Pirkanmaan ELY-keskukselle lausunnon (DIAR: 301/2024), jossa annettiin tarkempia ohjeita edellä mainittujen arvoalueiden huomioimisesta osana hankkeen vaikutustenarviointia ja siihen liittyviä selvityksiä. Tältä osin maakuntamuseo viittaa aikaisempaan lausuntoonsa.

Vastine: Vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön on arvioitu kaavaselostuksen liitteenä olevissa maisema- ja kulttuuriympäristöselvityksessä (liite 6a) sekä sen täydennyksessä (liite 6b).

10.5 Fingrid Oyj

1. Kantaverkkoliityntöjen tulee täyttää tekniset vaatimukset, jotka on esitetty Fingridin yleisissä liittymisehdoissa (YLE). Liittymisehtoja noudattamalla varmistetaan järjestelmien tekninen yhteensopivuus. Niissä myös määritellään sopimuspuolten liityntää koskevat oikeudet ja velvollisuudet.
2. Yleisten liittymisehtojen lisäksi voimalaitosten tulee täyttää Fingridin järjestelmätekniset vaatimukset (VJV).
3. Asiakas huolehtii omaan sähköverkkoon suoraan tai välillisesti liittyvien osapuolien kanssa siitä, että myös niiden sähköverkot ja niihin liittyvät laitteistot täyttävät kantaverkkoa koskevat liittymisehdot ja järjestelmätekniset vaatimukset.

4.3.2025

4. Kustakin liittynästä sovitaan erillisellä liittymissopimuksella tapauskohtaisesti.
5. Fingrid lausuu mielellään jatkossa hankkeen eri vaiheista, tietojen ja ratkaisun tarkentuessa.
6. Tässä YVA- ja kaavalausunnossa ei oteta kantaa sähkötekniisiin asioihin ja voimajohtojen yhteensovittamisen tarpeisiin.
7. Muiden kuin Fingrid Oyj:n omistamien voimajohtojen osalta tulee pyytää erillinen lausunto voimajohtojen omistajilta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

10.6 2. Logistiikkarykmentti

1. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa on huomioitu Puolustusvoimien osallisuus kaavaan. Kanta-Hämeen maakunnan alueella Puolustusvoimien lausunnot alueidenkäytön suunnittelusta antaa 2. Logistiikkarykmentti.
2. Puolustusvoimat toteaa, että alueidenkäytön suunnittelussa maanpuolustuksen kehittämistarpeet ja toimintamahdollisuudet tulee huomioida maankäyttö- ja rakennuslain 4a §:n sekä terveellistä ja turvallista elinympäristöä koskevan valtakunnallisen alueidenkäyttötavoitteen perusteella.
3. Merkittävin ja laaja-alaisin tuulivoimaloista aiheutuva vaikutus kohdistuu puolustusvoimien aluevalvonnassa käyttämiin sensorijärjestelmiin. Tällä voi olla merkittäviä vaikutuksia puolustusvoimien lakisääteisen aluevalvontatehtävän suorittamiselle (Laki puolustusvoimista 551/2007 ja aluevalvontalaki 755/2000).
4. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman lukuun 7 (Selvitykset ja vaikutusten arviointi) viitaten Puolustusvoimat toteaa, että tuulivoimaloiden vaikutuksia Puolustusvoimien toimintaan arvioidaan perustuen Pääesikunnan hyväksyttävyyslausuntoon.
5. Hankkeelle tulee saada ajantasaisiin hanketietoihin (tuulivoimaloiden lukumäärä, maksimikokonaiskorkeus, koordinaatit) perustuva, myönteinen Pääesikunnan hyväksyttävyyslausunto ennen rakentamisen mahdollistavan kaavan hyväksymistä.
6. Pääesikunnalta tulee saada uusi lausunto hyväksyttävyydestä ja selvitystarpeista, jos toteutettavien tuulivoimaloiden lukumäärä on suurempi, tuulivoimalat ovat yli 10 metriä korkeampia tai sijoittelu poikkeaa yli 100 metriä hyväksyttävyyslausunnon mukaisista

4.3.2025

tiedoista. Edellä mainittua pienemmistä muutoksista pyydetään tiedottamaan Pääesikunnan operatiivista osastoa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

10.7 Suomen riistakeskus

1. Yleisellä tasolla Suomen riistakeskus toteaa, että tuulivoiman rakentamiseen ja tuotantoon liittyy todennäköisesti riistaeläimiin ja riistatalouden harjoittamiseen vaikuttavia tekijöitä, joiden vaikutus on oletettavasti kielteinen, mutta joita ei vielä täysin tunneta.
2. Käytännön kokemus on osoittanut, että Kanta-Hämeessä tuulivoimarakentamisella on merkittävä paikallinen vaikutus riistan elinympäristöihin ja metsästysoloihin.
3. Vaikka alueella ei sijaitse luonnonsuojelualueita, voidaan sen todeta olevan juuri harvan asutuksen ja tiestön sekä muun maankäytön vuoksi keskeinen riistatalousalue. Merkitys korostuu, koska Kanta-Häme on maisemarakenteeltaan verrattain pirstoutunut ja asutustiheys on verrattain suuri. Tästä syystä laajemmat harvan asutuksen ja tiestön alueet ovat merkittäviä, vaikka niillä ei suojelustatusta olisikaan.
4. Tuulivoimaloiden rakentaminen vaatii tiestön, siirtolinjat sekä itse voimaloiden ja muuntoasemien perustukset. Siksi sähköntuotantoon liittyvä rakentaminen juuri viimeisillä erämaisilla alueilla voi heikentää alueiden biologista monimuotoisuutta ja kiihdyttää osaltaan luontokatoa. Tuulivoiman negatiivisia vaikutuksia metsäriistalajistoon tunnetaan jo erityisesti metsäkanalintujen osalta.
5. Tuulivoiman rakentaminen asumattomille alueille vaikuttaa negatiivisesti riistaan erityisesti pirstomalla riistan elinympäristöjä. Suomen riistakeskus näkee, että tulisi tämän vuoksi sijoittaa mahdollisuuksien mukaan jo entuudestaan rakennettuun ympäristöön lähelle valmiita sähkönsiirtolinjoja. Varsinaisen voimala-alueen lisäksi rakennettava tiestö ja siirtolinjat pirstovat elinympäristöjä.
6. Hankealueen riistalajistoon sisältyy EU:n luontodirektiivin IV liitteessä mainittuja, erityistä suojelua edellyttäviä lajeja, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen on kielletty. Hattulan-Kalvolan rhy:n toimialueella tehdään säännöllisesti havainnot susista ja ilveksistä. Kyseisten lajien elinpiirit ovat hyvin laajat. Viimeisimmän susikanta-arvion mukaan alueelle ei sijoitu reviiriä, mutta riistavahinkorekisterin mukaan alueella on tehty aikavälillä 1.12.-2023-10.5.2024 47 susihavaintoa, joista osa sijoittuu hankealueelle. Osa havainnoista on pari- tai laumahavainnot, jotka voivat viitata

4.3.2025

reviirin muodostumiseen. Susitilanne alueella elää ja tuorein havaintotieto tulee huomioida hankkeen kaikissa suunnittelun vaiheissa.

7. Suorat vaikutukset metsästyksen harjoittamiseen tulee arvioinnissa tarkastella huolellisesti yhdessä paikallisten metsästysseurojen kanssa. Suurimmat vaikutukset metsästykselle syntyvät todennäköisesti elämysarvon vähentymisen kautta. Metsästäjät arvottavat erämaisyyden, rauhallisuuden ja maisema-arvot usein suuremmiksi kuin saalisarvon. Siten tuulivoimapuistoalue vähentää paikallisten asukkaiden kokemaa metsästyksen virkistysarvoa merkittäväällä tavalla. Hankkeen alue tulisi kohdistumaan metsästyksen kannalta erittäin keskeisille alueille. Vaikka metsästys olisi jatkossakin sallittu hankealueella, tulisi alueella tapahtuvat muutokset vaikuttamaan merkittävästi alueen metsästysolosuhteisiin.
8. Suomen riistakeskus katsoo, että hankkeen sijainti ei ole optimaalinen ja se tulee heikentämään alueen riistataloutta ja luonnon monimuotoisuutta paikallisesti ja aluetasolla. Paikallista riistalajistoa ja metsästyskäytäntöjä koskevien lähtötietojen osalta Suomen riistakeskus korostaa tietolähteinä paikallisten metsästysseurojen sekä alueella toimivan Hattulan-Kalvolan riistanhoitoyhdistyksen merkitystä.
9. Muilta osin Suomen riistakeskus pitää osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa kattavana ja selkeänä ja suunnitelman aikataulua realistisena.

Vastine: Vaikutukset metsästykseseen on arvioitu osana YVA-prosessia. Vaikutuksia käsitellään YVA-selostuksessa ja kaavaselostuksessa.